

frisonijis

Leerlingen voelen zich thuis in nieuwe Harmpje Visserschool

Ook in dit nummer:

Snelheid kenmerkt uitbreiding
Body & Fit Drachten

Wijkvernieuwing Granenbuurt Drachten

St. Clemenskerk Ameland herrijst uit as

Friso Civiel vervangt brug Leermens

De Weduwe draait weer als vanouds

Friso Nij
december 2015- jaargang 15

Friso Nij is het relatieblad van Friso Bouwgroep en verschijnt twee keer per jaar.

Redactie

Margreet van Dijk
Nynke Dedden
Nelleke Wouters

Beeldverantwoording

Friso Bouwgroep
Architectuur Support Drachten
Van Maanen en Zwart Architecten
Verlaan en Bouwstra Architecten
Antea Group Nederland

Foto voorpagina

Friso Bouwgroep

Vormgeving, realisatie

Nelleke Wouters

Drukwerk

Van der Eems, Bolsward

Redactieadres

Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t. 0515-429 999
e. redactie@frisobouwgroep.nl

Rechten

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd of gereproduceerd zonder schriftelijke toestemming van Friso Bouwgroep.

@frisobouwgroep

Friso is voor mij...
Bouwen aan de toekomst

Geachte relatie,

Steeds vaker horen we positieve berichten als het gaat om economische groei. Al blijft de echte groei in de bouwsector nog wat achter, toch ben ik positief. Vooral als ik kijk naar de mooie projecten die we gebouwd hebben en de groei die we bij veel van onze opdrachtgevers zien. In Heerenveen bouwen we aan de uitbreiding van Body & Fit Shop. De groei die dit bedrijf doormaakt is ongekend. Nog voor de bouw opgeleverd wordt, is men bezig met de volgende bouwfase; een verdubbeling van het complete pand.

De nieuwe Harmpe Vissserschool op Urk is opgeleverd. Ook hier is sprake van groei. Was het eerst nog de bedoeling een school met 12 klaslokalen te bouwen, gedurende het traject zijn het er 18 geworden. En zelfs dat is niet genoeg om de groei van deze school aan te kunnen. In de Granenbuurt in Drachten is een intensieve wijkvernieuwing bezig. Naast het renoveren en verduurzamen van 55 woningen, bouwen we volgens het Friso Bouwconcept 35 nieuwe rijwoningen. In de loop van 2016 ronden we dit omvangrijke project af.

Toen twee jaar geleden een brand de St. Clemenskerk op Ameland verwoestte, was het de vraag of er voldoende middelen waren om de kerk te herbouwen, maar nu zal de kerk uit de as herrijzen, want Friso is gestart met de restauratie. Begin volgend jaar staat ons een spectaculaire hijsklus van het dak te wachten. De verwachting is dat de St. Clemenskerk in de loop van 2016 haar deuren weer kan open zetten.

Friso is meer dan een Friese onderneming. Onze vestiging in Groningen groeit, net als de stad Groningen. Een mooi moment om Groningen in de schijnwerpers te zetten. Dat doen wij in de Groningen-special die als bijlage bij dit Nij is gevoegd is. Wij zijn er trots op dat een aantal prominente Groningers hieraan hebben meegewerkt.

Ik wens u en uw dierbaren warme feestdagen en een mooi nieuw jaar.

Henk Dedden
algemeen directeur Friso Bouwgroep

Explosieve groei Body & Fit bepaalt bouwsnelheid

Aannemer Aannemingsmaatschappij Friso
Opdrachtgever Body & Fit Shop
Architect Architectuur Support Drachten

“Zelden heb ik een bedrijf meegemaakt dat zo snel uit haar jasje groeide.”

Pier Zwerver
Projectleider Friso Bouwgroep

Ontwerp: Architectuur Support Drachten

Explosieve groei

“Zelden heb ik een bedrijf meegemaakt dat zo snel uit haar jasje groeide als Body & Fit”, begint Pier Zwerver zijn verhaal. “De bestaande opslagruimte was werkelijk tot de nok toe gevuld met goederen. Het was dan ook voor iedereen duidelijk dat haast geboden was bij dit project.”

Klein uitvoeringsteam

Body & Fit Shop is een webshop in voedingssupplementen, sportvoeding en dieetproducten. Zij zijn marktleider in Nederland. Het bestaande kantoorpand met de bedrijfshal zijn drie jaar geleden gebouwd, maar door de gestage groei van het bedrijf te klein geworden. Friso realiseerde de uitbreiding van de bedrijfshal en het kantoor. Ook kwam er een nieuw laaddok bij. “Bij aanvang van de werkzaamheden wisten we dat het een uitdaging zou worden om alles volgens planning te kunnen laten verlopen. Daarom is er voor gekozen om het uitvoeringsteam klein te houden en de lijnen kort”, vervolgt Zwerver.

Kennis en kunde

“Een deel van de onderaannemers waren ook bij fase 1 betrokken. Van die kennis en kunde konden wij gebruik maken. Dat heeft vooral in de voorbereidingsfase winst opgeleverd. Tijdens de bouw moest er geschakeld worden. Niet alles liep volgens planning. De inzet van personeel is toen opgeschaald. Daarmee hebben we het gered om tijdig op te leveren.”

Duurzaam ontwerp

Architect Jouke de Vries ontwierp de nieuwe bedrijfshal en kantoorpanden. Hij koos voor een duurzaam ontwerp. Dat blijkt voornamelijk uit de rc-waarde van de bedrijfshal. Deze is zo hoog dat voor de verwarming van de hal uitsluitend de warmte van de verlichting voldoende is. Alhoewel de uitbreiding gerealiseerd is, is het einde van de groei nog niet in zicht. Om aan de toenemende markt vraag te kunnen blijven voldoen heeft Body & Fit de plannen voor de volgende uitbreiding al op de tekentafel liggen. Volgend jaar start de bouw waarmee het bedrijf weer in omvang verdubbelt.

Eysingahuis Leeuwarden krijgt allure terug

In het centrum van Leeuwarden, aan de Koningsstraat, ligt rijksmonument het Eysingahuis. Stichting Hendrick de Keyser heeft Friso opdracht gegeven het Eysingahuis grondig te verbouwen. Het doel van deze verbouwing is om het pand de allure terug te geven die het verdient. Op de beletage worden de oude stijlkamers in ere hersteld.

Het Fries Museum, dat sinds 1881 in dit pand gevestigd was, gaat deze kamers inrichten in Lodewijk XVI-stijl. Deze worden opengesteld door het museum. Op de verdieping worden 5 appartementen gerealiseerd. Het vernieuwde pand wordt naar verwachting in juni 2016 opgeleverd.

“Het robuuste gebouw is een ware eyecatcher.”

Integraal Kindcentrum De 7 Zeeën Amsterdam een eyecatcher

In het hart van Amsterdam-Noord bouwde Friso, in opdracht van Stadsdeel Amsterdam Noord, het nieuwe Integraal Kindcentrum (IKC) De Zeven Zeeën. Het robuuste gebouw is een ware eyecatcher ontworpen door Gianni Cito van Moke Architecten. Niet in de laatste plaats vanwege de bijzondere, rode betonnen gevel met ronde ramen. De oplevering vond 30 november plaats.

Een IKC is een centrum voor kinderen van 0 tot 13 jaar waarbij onderwijs en opvang samenwerken aan een optimale ontwikkeling en een doorgaande lijn voor ieder kind. Dit centrum is gestoeld op de principes van het Daltononderwijs. Zelfstandigheid is naast verantwoordelijkheid en samenwerken, een van de pijlers van dit onderwijs. Bij het maken van het ontwerp heeft de architect hiermee rekening gehouden; de brede gangen, grote lokalen en een diversiteit in werkplekken geven de scholieren de ruimte. Centraal in het gebouw is een speelruimte. Dit kan vergroot worden door het te koppelen aan de gang en de binnenhof.

In het midden van de ruimte ligt een multifunctionele trap die ook als bibliotheek en tribune gebruikt wordt. De school is een frisse school klasse A. Het sheddak zorgt voor prettige hoge ruimtes met noorderlicht. In het gebouw is naast ruimte voor zo'n 250 scholieren ook plek voor kinderopvang.

Vliegende start verkoop Pampuskade Sneek

Frisoplan gaat binnenkort een bijzonder appartementencomplex op een prachtige locatie aan de rand van het centrum van Sneek realiseren. Het riante woongebouw bestaat uit 8 ruime appartementen en 2 penthouses. De woningen variëren in grootte van ca. 150m² tot 200m². Alle woningen beschikken over een eigen parkeerplek in de parkeerkelder onder het woongebouw. Al in de eerste weken na start verkoop werd 60 procent van de woningen verkocht en vier woningen werden in optie genomen. Op dit moment zijn twee woningen nog volledig beschikbaar.

Meer weten over dit bijzondere project? www.wonensneek.com

Verduurzaming 84 woningen Dinxperlo van start

In opdracht van woningcorporatie De Woonplaats uit Enschede is Friso Oost bezig met de verduurzaming en onderhoud van 84 woningen in Dinxperlo. De werkzaamheden bestaan met name uit een verduurzamingstraject waarbij een labelverbetering plaatsvindt, een onderhoudstraject en een aantal opties zoals badkamer, toilet en keuken.

Op donderdag 3 september vond de officiële start plaats. Wethouder Luiten van de gemeente Aalten en Frans Kooiker, directeur van De Woonplaats, waren aanwezig en hielden een toespraak. Projectleider Herbert Reerink plaatste samen met de heer Kooiker de eerste Solar Ledlamp bij de modelwoning.

Herontwikkeling De Bajes Amstelveen

In opdracht van Property Discovery is voormalig jongerencentrum De Bajes in Amstelveen door Aannemingsmaatschappij Friso Almere compleet verbouwd.

Het vernieuwde pand biedt onderdak aan 50 medewerkers van marketingbedrijf 'Market Discover'. Daarnaast is in het statige pand restaurant 'The Winekitchen at Sea' gevestigd.

Op Urk worden relatief de meeste kinderen van Nederland geboren. Dat is natuurlijk koren op de molen van de scholen. De Harmpje Visserschool groeit zo snel, dat direct na de bouw het handvaardigheidslokaal opgeofferd werd als klaslokaal. Schooldirecteur Henk Blankensteijn en Friso projectleider Jan Boorsma vertelden meer over dit Engineer & Build project.

Samen vieren in nieuwe Harmpje Visser School Urk

Aannemer	Aannemingsmaatschappij Friso B.V.
Opdrachtgever	Stichting Rehoboth
Architect	SVP-architecten
Installateur	E-installatie Hoekstra Installatie B.V. Urk Klimaatinstallatie Klaver Klimaattechniek B.V. Loodgieterswerk Sikma Installatie Sneek

“Op de eerste schooldag zagen we dat de kinderen zich op hun gemak voelden. Dat is ons doel geweest.”

Betrokken schoolbestuur

“Toen op 16 februari 2015 de schop de grond in ging, wisten we dat we vol aan de bak moesten om de opleverdatum van 1 augustus 2015 te halen. Door een betrokken schoolbestuur en een uitvoeringsteam dat goed op elkaar ingespeeld was, is het ons gelukt. En daar ben ik trots op!” vertelt Friso-projectleider Jan Boorsma.

Samen vieren belangrijk

Na zes jaar van locatie naar locatie te zijn verhuisd ging eind 2013 het licht voor de nieuwbouw op groen. Schooldirecteur Henk Blankensteijn, die elke vergadering zelf bijwoonde, vertelt: “Voordat we het programma van eisen opstelden zijn we om de tafel gegaan met een stuurgroep en een onderwijskundige. Met het hele team hebben we de uitgangspunten van ons onderwijsconcept geformuleerd. Deze kernpunten wilden we graag terugzien in het nieuwe schoolgebouw. En dat is gelukt. Samen vieren vinden wij bijvoorbeeld belangrijk. In de grote centrale hal, met podium en speelruimtes kan dat met alle 400 leerlingen.” Tijdens de architectenpresentatie kwam SVP-architecten uit Amersfoort als winnaar uit de bus. “SVP-architecten had ervaring met Engineer & Build-projecten en, wat wij erg belangrijk vonden, zij deelden onze visie over samenwerken.”

EMVI meeste voordeel voor alle partijen

Het Engineer & Build-project is op EMVI aanbesteed. Niet alleen prijs, maar ook zaken als kwaliteit werden meegewogen in de beslissing tot gunning. “Wij waren ervan overtuigd dat deze manier van aanbesteden het meeste voordeel opleverde voor alle partijen”, motiveert directeur Blankensteijn de keuze voor EMVI. “We wilden graag een grote betrokkenheid van alle partijen en vanzelfsprekend ook waar voor ons geld. Het was geven en nemen, maar uiteindelijk is het gelukt om, mede door de alternatieven die Friso aandroeg, een betere kwaliteit binnen het gestelde budget voor elkaar te krijgen.”

Korte bouwtijd waargemaakt

“Het oorspronkelijke ontwerp van de architect kon helemaal overeind gehouden worden. Waar in het ontwerp uitgegaan was van uitvoering in kalkzandsteen, heeft Friso ervoor gekozen om het gebouw op te trekken uit prefab beton. Het complete casco, de binnenspouwbladen en dragende wanden zijn bij Houkesloot Toelevering in Leeuwarden gemaakt. Door deze bouwmethode kon de korte bouwtijd waargemaakt worden” licht Jan Boorsma de bouwmethode toe.

Handvaardigheidslokaal opgeofferd

“Oorspronkelijk was het de bedoeling dat er een school met 12 groepen gebouwd zou worden. Uiteindelijk werd dat een school met 18 klassen en zelfs dat is nu te weinig. Blankensteijn: “De Harmpje Visserschool is een basisschool waar kinderen met een medium arrangement taalontwikkelingsstoornis in integratiegroepen les krijgen. Deze kinderen krijgen, zoveel mogelijk in de groep, extra ondersteuning. Dit concept werkt alleen als deze groepen klein gehouden worden; zo’n 20 à 22 leerlingen. Door de onverwachte aanwas in voornamelijk groep vijf hebben we het handenarbeidlokaal op moeten offeren. De crealesen worden nu op het podium en in de, voor dat doel geschikt gemaakte, keuken gegeven.”

Plannen genoeg

De school is na de zomervakantie in gebruik genomen en helemaal geworden zoals Blankensteijn het voor ogen had. “Op de eerste schooldag zagen we dat de kinderen zich op hun gemak voelden, dat is ons doel geweest. Het is een erg mooie school geworden met veel ruimte.” Nu de school staat wordt ingezet op onderwijskundige ontwikkeling. “We zijn begonnen met maandopeningen, daar willen we graag weekopeningen van maken. En ook gaan we het groepsdoorbrekend werken vorm geven. Plannen genoeg!” besluit de directeur zijn verhaal. |

St. Clemenskerk Ameland herrijst uit as

In februari 2013 verwoestte een brand de historische St. Clemenskerk van Nes op Ameland. De restanten van de kerk bleven ruim een jaar onaangeroerd tot Friso Restauratie de handschoen oppakte en aan een intensieve herbouwkus begon.

Zo authentiek mogelijk bouwen

De kerk, een ontwerp van de beroemde architect Cuypers, is gebouwd in 1878. Door de brand is het grootste deel van de kerk verwoest, maar er waren voldoende monumentale resten om het monument in ere te herstellen. Het oorspronkelijke ontwerp wordt dan ook zo authentiek mogelijk weer opgebouwd.

Spectaculair hijswerk

“De uitdaging van deze restauratieklus zit hem vooral in de dakconstructie. De compleet nieuwe kap wordt in de fabriek van Houkesloot Prefab gemaakt. Op de bouwplaats wordt het in elkaar gezet en vervolgens in een keer op de kerk gehesen. Een enorm precies werk, omdat alles exact moet passen. En natuurlijk ook spectaculair om die grote dakelementen in één keer de lucht in te hijsen”, vertelt werkbegeleider Ingmar Halbersma van Friso Restauratie. “Datzelfde kunstje doen we met het dak van het koor nog een keer. De toren wordt naast de kerk in elkaar gezet. Als deze klaar is komen de leien erop en daarna wordt de gehele toren in één keer op de kerk geplaatst”.

Binnenkant wordt gemoderniseerd

Het complete casco is tijdens de brand overeind gebleven en wordt letterlijk ‘aan alle kanten’ gestut. Het metselwerk wordt gerestaureerd en er worden nieuwe profielstenen geplaatst. Zo worden de muren geschikt gemaakt voor dubbele beglazing. De binnenkant van de kerk wordt gemoderniseerd. Er komt een nieuwe natuurstenen vloer, isolatie en nieuwe wandafwerking. De kerk blijft als kerk in gebruik, maar zal daarnaast ook gehuurd kunnen worden. De verwachting is dat de kerk in de loop van 2016 weer in gebruik kan worden genomen. |

Ontwerp: Verlaan en Bouwstra Architecten

Drachtster wijk krijgt compleet nieuwe look

Wijkvernieuwing Granenbuurt vordert

De Granenbuurt in Drachten is in beweging. Aan de woningen in het hart van de Granenbuurt wordt groot onderhoud uitgevoerd. Ook zijn de woningen fiks energiezuiniger gemaakt. Een deel van de bestaande huurwoningen is gesloopt en wordt nieuw gebouwd. Friso projectleider Cor Boorsma: “Met de renovatie, verduurzaming en nieuwbouw zorgt Friso voor een flink stuk wijkvernieuwing.”

Ontwerp: Van Manen & Zwart Architecten

Groot onderhoud 55 woningen

“Rond de kerst van 2014 zijn we begonnen met het groot onderhoud aan 55 woningen in de Granenbuurt. Pas toen de binnenwerkzaamheden zoals het plaatsen van nieuwe keukens, badkamers, toepassen van isolatie en het aanbrengen van nieuwe installaties, klaar waren zijn we begonnen met de werkzaamheden aan de buitenschil van de woningen”, vertelt uitvoerder Piet Dijkstra van Aannemingsmaatschappij Friso.

Vleermuizen diervriendelijk verjagen

Deze bijzondere planning is een resultaat van de rijke fauna in de omgeving. Dijkstra: “In de woningen huizen vleermuizen, zwaluwen en mussen. Daarom heeft Accolade een ecologisch onderzoek laten uitvoeren. De uitkomst daarvan was dat er pas na september met de buitenkant van de woningen begonnen kon worden om het broedseizoen niet te verstoren. Zo konden de vleermuizen die in de spouw van de woningen zaten op een diervriendelijke manier weggejaagd worden. Vervolgens werden de nieuwe daken geplaatst. Na de aanpassingen komen er 10 zwaluwkasten, 20 vleermuiskasten en 30 vogelvides in de wijk. De verwachting is dan dat de oorspronkelijke vogels en vleermuizen terugkeren.”

Compleet nieuwe look

De woningen kregen een compleet nieuw uiterlijk. De daken werden geïsoleerd, vernieuwd en voorzien van zinken goten. Tevens zijn de voor- en achtergevel geïsoleerd met 11 centimeter tempex en zijn ze gestuct zodat de wijk een compleet nieuwe look krijgt. De graanpalmen die in de gevel gestuct zijn leggen de link met de naam van de buurt en geven het geheel een bijzondere, moderne uitstraling.

Ontwerp doet eer aan de buurt

De renovatie is bijna klaar. Ondertussen is eind november de bouw gestart van 35 nieuwe rijwoningen aan de Bouwakker. Deze worden gebouwd volgens het Friso Bouwconcept. Het ontwerp van Van Manen & Zwart Architecten doet eer aan de buurt. “Op de gesloopte woningen waren graanpalmen in de gevel verwerkt. Deze komen, net als bij de andere woningen, terug in de nieuwe situatie. Naast de voordeuren komt een paneel waar graankorrels en huisnummers in gegoten worden”, vertelt Cor Boorsma.

Laag energieverbruik, hoog comfort

“Na de aanbesteding hebben we in overleg met Accolade gekeken of in het plan ruimte was voor duurzaamheid. Wij hebben voorstellen gedaan om de woningen energiezuinig te maken. Gekozen is om hybride woningen te maken. Deze woningen hebben een laag energieverbruik en minder CO2-uitstoot. Dit is niet alleen beter voor het milieu, maar zorgt ook voor een behaaglijk binnenklimaat. Er komen zonnepanelen op het dak en er wordt tripleglas toegepast”, licht Boorsma het bouwprincipe toe.

Sneller en efficiënter bouwen met BIM

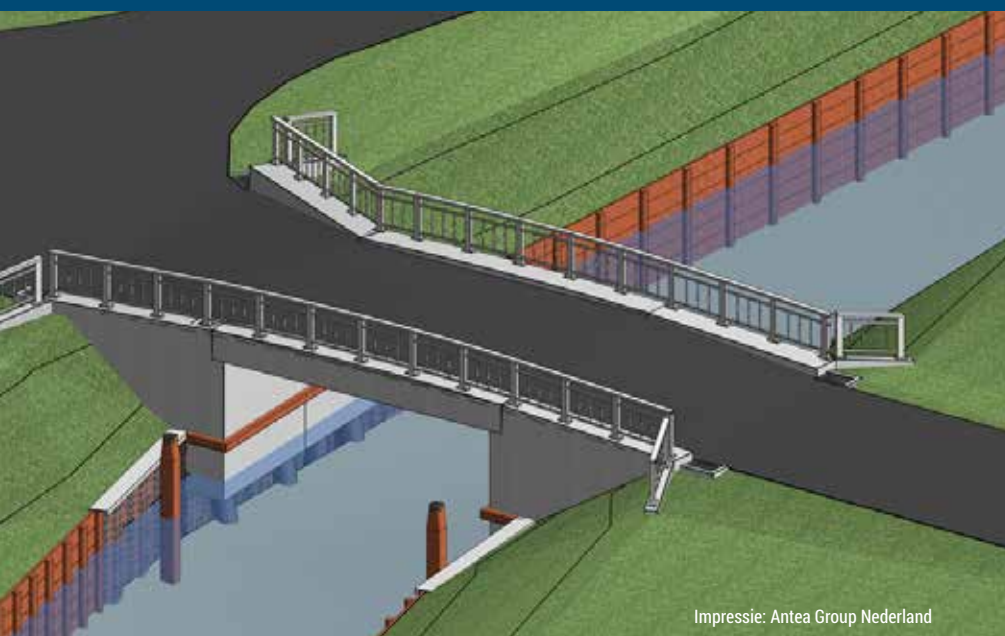
“De woningen worden compleet prefab uitgevoerd. De betonwanden zijn 90 millimeter dik en voorzien van 120 millimeter isolatie. Om ervoor te

zorgen dat de bouwvakkers tijdens de bouw uit de wind staan worden er windrekken in de stelkozijnen geplaatst”, vertelt werkvoorbereider Rick Bijl van Houkesloot Prefab. Zij produceren de geprefabriceerde betonwanden. Zowel de voorbereiding als werkelijke engineering van dit project gebeurt in BIM. BIM is een manier van werken waarbij alle informatie uit een centraal model komt. Op basis van deze informatie werken alle partijen hun eigen discipline uit. Door informatie te delen en samen te voegen worden knelpunten in een vroeg stadium opgelost. Er kan sneller en efficiënter gebouwd worden, doordat alle informatie actueel en eenduidig is.

De verwachting is dat in januari het groot onderhoud afgerond wordt. Wanneer medio 2016 ook de nieuwbouwwoningen klaar zijn heeft de Granenbuurt een compleet nieuwe look. |

Impressie: Antea Group Nederland

Friso Civiel vervangt brug Leermens

In de doorgaande waterweg Wierdeweg-Dieftilweg in de bebouwde kom van Leermens werd in 1929 een brug over de Leermenstermaar gebouwd. Deze brug verkeerde in slechte staat. Friso Civiel bouwt daarom een nieuwe brug én zorgt ervoor dat omwonenden op de hoogte worden gehouden van de ontwikkelingen.

Zwaar verkeer

De brug was in slechte staat en daardoor niet geschikt voor verkeer met een aslast van meer dan 3500 kilo. Waterschap Noorderzijvest heeft de vervanging van de brug aan Friso Civiel gegund. Het doel is een nieuwe brug te realiseren die door alle verkeer te gebruiken is.

Tijdelijke voetgangers- en fietsbrug

Voordat met de sloop van de brug begonnen werd is voor voetgangers en fietsers een tijdelijke brug gemaakt. In oktober startte Friso Civiel met de sloop van de huidige brug. Vervolgens vonden de heiwerkzaamheden plaats. Op dit moment wordt de nieuwe betonnen brug met stalen leuningwerk gerealiseerd. Ook zorgt zij voor de oeverbescherming en de wegebouwkundige werkzaamheden.

Omgevingsmanagement

Het vervangen van de brug heeft impact op de bewoners, omdat het een belangrijke toegangsroute naar het dorp is. Daarom is ervoor gekozen een informatieavond te organiseren voor betrokkenen. Via een Facebookpagina worden bewoners en andere geïnteresseerden op de hoogte gehouden van de werkzaamheden. Naar verwachting kan de nieuwe brug in de loop van 2016 gebruikt worden. |

151 jaar geleden begon de over-, over-overgrootmoeder van Heleen Sonnenberg een Beerenburgdistilleerderij in het hart van Sneek. Zo'n traditie verplaatst je niet zomaar, ook niet als je eigenlijk uit je jas groeit. Daarom besloot eigenaresse Heleen om "het hart van de Weduwe Joustra in het hart van Sneek te houden". Daarvoor ging de productie 6 weken plat. Vestigingsleider Andries Veenstra van Friso Totaalbouw en eigenaresse Heleen Sonnenberg bliken terug.

BEKIJK HET!

Nieuwsgierig naar meer Weduwe Joustra? Dat kunnen wij ons voorstellen. Kom een keer kijken in één van de oudste panden (anno 1484) van Sneek, waar al 151 jaar Weduwe Joustra Beerenburg wordt gemaakt. Geniet niet alleen van de sfeer, maar uiteraard ook van de Beerenburg, die écht lekkerder smaakt als je zelf in Sneek bent geweest. Afspraak maken? Kijk op www.weduwejoustra.nl

Weduwe Joustra is klaar om te groeien

Traditie en vernieuwing in hart van Sneek

Verplaatsen geen optie

Aan het Kleinzand, in een van de oudste panden van Sneek, zwaait Heleen Sonnenberg de scepter over de slijterij en distilleerderij van De Weduwe Joustra. "De huidige distilleerderij begon wat te verouderen. Om mee te kunnen met de eisen van de huidige tijden en meer rendement te kunnen behalen moest er geïnvesteerd worden. Natuurlijk is het dan een optie om nieuw te bouwen. Daarover hebben we veel gepraat. Pas toen ik tegen iemand zei dat het hart van het bedrijf ligt in het hart van Sneek en ik merkte hoe emotioneel ik daarvan werd, besepte ik dat verplaatsen geen optie meer was", vertelt de gedreven Sneeker ondernemster.

Verplaatsen geen optie

De lijst met wensen en aanpassingen werd langer en langer. "Op een gegeven moment werd duidelijk dat deze klus niet meer met kleine lokale partijen geklaard kon worden. Daarvoor was de materie, vooral op het gebied van veiligheid, te ingewikkeld. In 1981 heeft Friso de laatste grote verbouwing gedaan, daaraan heeft mijn vader zulke goede herinneringen dat ik besloot contact met hen op te nemen."

Intensief betrokken aannemer

Het bouwkundige aandeel in de upgrade is betrekkelijk klein. "De grootste uitdaging zat hem vooral in de installaties en de afzuiging. Friso heeft het alcoholcompartiment gemaakt en hier en daar wat timmerwerk uitgevoerd", vertelt vestigingsleider Andries Veenstra van Friso. "Natuurlijk ben je als aannemer wel intensief betrokken bij zo'n ingrijpende verbouwing omdat alles goed gecoördineerd en begeleid moet worden. Als Sneker bouwbedrijf is het een eer om voor zo'n mooi bedrijf te mogen werken", licht Veenstra zijn rol in het proces toe.

Verplaatsen geen optie

"En de dakkapel!" zegt Sonnenberg enthousiast. "Die dakkapel is zo mooi geworden. De buitengevel is monumentaal, dus daar mochten we zonder vergunning van de Welstandscommissie niets aan veranderen. Om toch voldoende afzuiging te hebben, is alles inpandig opgelost. De lucht wordt verversd door afzuiging in de ramen. Dat is een resultaat van de samenwerking met de aannemer."

Slapeloze nachten

Sonnenberg is positief over de verbouwing, al heeft ze er wel wat slapeloze nachten van gehad. Door omstandigheden moest ik de bouwvergaderingen zelf doen. Dat was zeker in het begin heftig. Maar als er problemen waren gooide ik die gelijk op tafel. Met het uitvoeringsteam, dat naast Friso bestond uit Friacom, Eekels, SRA en Hiemstra, zijn we er altijd samen uitgekomen. Dat gaf me zo'n ontzettend fijn gevoel! We hadden een erg leuk team, het was gezellig, men werkte écht samen. We hebben niet alleen heel hard gewerkt maar ook veel lol gehad."

"We hebben niet alleen heel hard gewerkt maar ook veel lol gehad."

Leerproces

De verbouwing was ook een leerproces voor de Sneekster. "Ik heb mijn bedrijf ontzettend goed leren kennen. Alle beslissingen moest ik zelf nemen en alleen door zaken goed te overwegen, op de juiste momenten te twifelen en zaken uit handen te geven konden wij tot dit eindresultaat komen."

Tijd voor groei!

De verbouwing is de start van een nieuw tijdperk. "Nu de productie gestroomlijnd is, verwachten we vol gas door te kunnen gaan. Het is een uitdaging om de productie in 2016 omhoog te krijgen. De basis is er, nu is het tijd voor groei!" |

Aannemingsmaatschappij Friso B.V.
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 0515 - 42 99 99

Frisoplan B.V.
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 0515 - 43 66 66

Friso Civiel B.V.
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 0515 - 43 66 70

Houkesloot Toelevering B.V.
Tingjetersstraat 8
Postbus 296
8600 AG Sneek
t 0515 - 23 80 20

Timmerfabriek Houkesloot B.V.
Tingjetersstraat 8
Postbus 296
8600 AG Sneek
t 0515 - 23 80 20

Houkesloot Prefab B.V.
Newtonweg 2
Postbus 83
8900 AB Leeuwarden
t 0515 - 23 80 20

Friso Leeuwarden
Siriusweg 3
Postbus 7522
8903 JM Leeuwarden
t 058 - 267 43 00

Friso Heerenveen
Nikkelweg 1
Postbus 32
8440 AA Heerenveen
t 0513 - 68 92 00

Friso Restauratie
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 0515 - 42 99 99

Friso Service & Onderhoud
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 088 - 429 00 00

Friso Groningen
Osloweg 125
Postbus 5274
9700 GG Groningen
t 050 - 544 52 00

Aannemingsmaatschappij Friso Almere B.V.
Palmpolstraat 23
Postbus 50030
1305 AA Almere
t 036 - 523 08 00

Aannemingsmaatschappij Friso Oost B.V.
Borculoseweg 52
Postbus 159
7150 AD Eibergen
t 0545 - 29 18 42

Echte service
is bereikbaar zijn.
Altijd.
088 - 429 00 00

friso
bouwgroep

Friso Bouwgroep B.V.
Pieter Zeemanstraat 9
Postbus 49
8600 AA Sneek
t 0515 - 42 99 99
info@frisobouwgroep.nl

www.frisobouwgroep.nl